

BIJLAGE 1 – Actuele onderwerpen, moties en toezeggingen

Met deze bijlage ontvangt u voorafgaand aan het Commissiedebat Belastingdienst op 15 februari 2024 de laatste stand van zaken op onderwerpen waar uw Kamer eerder vragen over heeft gesteld, waarover toezeggingen zijn gedaan of waarover ik in voorgaande brieven heb aangekondigd u nader te informeren. In onderstaande tabel staan de aan het onderwerp gerelateerde moties en toezeggingen vermeld.

Onderwerp	Motie of toezegging
<i>I. Voor burgers en bedrijven</i>	
a. Invoeringstoetsen	Toezegging om invoeringstoets mee te sturen met stand-van-zakenbrief in aanbiedingsbrief Belastingplan 2023 ¹
b. Relatieve positie in de inkomensverdeling	Motie Van der Lee over de relatieve positie in de inkomensverdeling
c. Advies Landsadvocaat inzake de verhouding tussen de Woo en artikel 67 AWR	n.v.t.
<i>II. Herstelwerkzaamheden</i>	
a. Risico Analyse Model (RAM)	Toezegging om onderzoek te doen naar RAM, brief 17 mei 2023 ²
b. Verstrekking inkomensgegevens inzake scheefwonen	Toezegging om terug te komen op verstrekking inkomensgegevens scheefwonen, brief 16 maart 2023 ³
c. Project vervolgingskosten	Toezegging de Kamer te blijven informeren over de voortgang op het Project Vervolgingskosten, brief 2 maart 2020. ⁴
d. Project invorderingsrente	Toezegging de Kamer te blijven informeren over de voortgang op het Project Invorderingsrente, brief 19 februari 2021. ⁵
e. Selectie op de belastingaangifte	Toezegging om te informeren over kosten herstel selectie belastingaangiften op basis van niet-fiscale aspecten, brief 16 mei 2023 ⁶
f. Minnelijke Schuldregeling Natuurlijke Personen (MSNP)	n.v.t.
g. FSV-gerelateerde onderwerpen: - Meldpunt gegevensverstrekking FSV - Effect bij toeslagen na FSV-registratie - Schuldig nalatig - Analyse schade-, herstel- en tegemoetkomingsbeleid FSV	- Toezegging om de Kamer te informeren over eerste resultaten meldpunt, commissiedebat FSV (25 mei 2023) - Motie Hammelburg c.s. over in reguliere rapportages informatie delen over het aantal FSV-melders, de vermoedelijke gevolgen en de betrokken instanties - Toezegging om te informeren over handmatig onderzoek, brief 16 mei 2023 ⁷
<i>III. Wendbare en toekomstbestendige organisatie</i>	
a. Vereenvoudiging besturing en inrichting hoofdstructuur	Toezegging om de Kamer in de stand-van-zakenbrieven te informeren over belangrijke stappen die binnen het programma worden gezet, brief 31 augustus 2023 ⁸
b. Organisatiecultuur en aanpak institutioneel racisme	Toezegging om een update te geven over genomen maatregelen, brief 30 mei 2023 ⁹

¹ Kamerstukken II, 2021/22, 36 202, nr. 6

² Kamerstukken II, 2022/23, 31 066, nr. 1227

³ Kamerstukken II, 2022/23, 31 066, nr. 1205

⁴ Kamerstukken II, 2022/23, 31 066, nr. 603

⁵ Kamerstukken II, 2022/23, 31 066, nr. 798

⁶ Kamerstukken II, 2022/23, 31 066, nr. 1231

⁷ Kamerstukken II, 2022/23, 31 066, nr. 1231

⁸ Kamerstukken II, 2022/23, 31 066, nr. 1276

⁹ Kamerstukken II, 2022/23, 31 066, nr. 1030

c. Weerbaarheid tegen ondermijnende criminaliteit	n.v.t.
d. Modernisering ICT: - Meerjarenportfolio - ICT Omzetbelasting - Voortgang EU btw e-Commerce	n.v.t.
e. Programma Fiscale Meldingen en Informatiestromen (PFMI)	Toezegging om te informeren over PFMI, brief 16 maart 2023 ¹⁰
f. Vernietigingsstop fysiek archief	Toezegging om de Kamer te informeren over vervolgstappen, brief 31 augustus 2023 ¹¹
h. Compliance Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG)	n.v.t.
i. Compliance Wet Politiegegevens (Wpg)	Toezegging om de Kamer nader te informeren over de voortgang, brief 5 juli 2023 ¹²
j. OESO-studie Tax Administration Series 2023	n.v.t.

¹⁰ Kamerstukken II, 2022/23, 31 066, nr. 1205

¹¹ Kamerstukken II, 2022/23, 31 066, nr. 1276

¹² Kamerstukken II, 2022/23, 31 066, nr. 1263

I. Voor burgers en bedrijven

a. Invoeringstoetsen

Invoeringstoetsen richten zich op nieuwe of gewijzigde wet- en regelgeving en hebben als doel om eerder, gestructureerder en beter in te kunnen spelen op signalen van burgers, organisaties, bedrijven en de uitvoering over de werking van nieuwe wet- en regelgeving in de (uitvoerings)praktijk. De Belastingdienst is in 2023 gestart met de uitvoering van vijf invoeringstoetsen. De eerste invoeringstoets, 'Verhoging vrije ruimte werkkostenregeling in verband met steunpakketten vanwege COVID-19', heeft uw Kamer als bijlage bij de vorige stand-van-zakenbrief¹³ ontvangen. De volgende twee invoeringstoetsen zijn nu gereed en zijn als bijlage bij deze stand-van-zakenbrief gevoegd (bijlage 2, 2a, 2b, 3 en 3a). De laatste twee toetsen worden op korte termijn afgerond en meegezonden met de stand-van-zakenbrief die voorafgaand aan het volgende commissiedebat Belastingdienst wordt verstuurd.

Invoeringstoets 'Gerichte vrijstelling thuiswerkkosten'

Met deze vrijstelling is het voor een werkgever sinds 1 januari 2022 mogelijk om een voor de loonheffingen onbelaste vergoeding te geven voor bepaalde extra kosten die een werknemer maakt vanwege het (gedeeltelijk) thuis uitoefenen van de dienstbetrekking. Kernpunten van deze invoeringstoets:

- De introductie van een gerichte vrijstelling thuiswerkkosten wordt door werkgevers en werknemers als positief ervaren en voorziet in de behoefte om bepaalde thuiswerkkosten te vergoeden buiten de vrije ruimte van de werkkostenregeling.
- Desalniettemin schuilt er in de details van de vrijstelling een risico. Zo is gebleken dat de anti-samenloopregeling complex is en een goede toepassing voor werkgevers bemoeilijkt.
- De Belastingdienst kan de bewijsvoering van inhoudingsplichtigen beperkt toetsen.

De werkkostenregeling, inclusief de gerichte vrijstelling thuiswerkkosten, wordt periodiek geëvalueerd in het kader van doeltreffendheid en doelmatigheid van de regeling. De planning is dat de evaluatie in 2024 wordt opgeleverd. Na de afronding van de evaluatie kan worden bezien of de gerichte vrijstelling thuiswerkkosten een aanpassing behoeft.

Invoeringstoets 'Aanpassing eigenwoningregeling in partnerschapssituaties en bij overlijden'

De toets betreft bepaalde wetswijzigingen binnen de eigenwoningregeling. Deze wetswijzigingen hebben tot doel om bij te dragen aan de doeltreffendheid en doelmatigheid van de complexe eigenwoningregeling. Dit met als doel om niet-beoogde renteaftrekbepalingen te voorkomen en door in situaties van overlijden de achterblijvende fiscale partner niet onnodig te confronteren met het eigenwoningverleden van de overleden fiscale partner. Kernpunten van deze invoeringstoets zijn:

- Er blijkt vooralsnog geen sprake te zijn van knelpunten, onbedoelde effecten of signalen die aangeven dat de kwaliteit van de uitvoering niet is geborgd.
- Uit het onderzoek komt naar voren dat de gehele eigenwoningregeling en de communicatie hierover als complex worden ervaren door intermediairs.

De complexiteit van de eigenwoningregeling is bekend bij de Belastingdienst. Communicatie hierover heeft bij de Belastingdienst blijvende aandacht, onder andere via het Forum Fiscaal Dienstverleners (FFD). Op dit online forum kunnen intermediairs op maat gemaakte informatie vinden en met gerichte vragen terecht.

Invoeringstoetsen in 2024 en verder

De invoeringstoetsen 'Uitzondering fiscaal partnerbegrip voor toepassing inkomensafhankelijke combinatiekorting' en 'Historisch tarief BPM' zullen in het voorjaar van 2024 worden afgerond. Vanwege enige vertraging in de benodigde personele werving is dat later dan de planning die eerder met uw Kamer is gedeeld.¹⁴ De toetsen zullen worden meegestuurd met de volgende stand-van-zakenbrief.

¹³ Bijlage bij Kamerstukken II, 2022/23, 31 066, nr. 1276

¹⁴ Kamerstukken II, 2022/23, 36 202, nr. 6

In de stand-van-zakenbrief van maart 2023 is uw Kamer geïnformeerd over het komen te vervallen van één van de zes onderwerpen en dat een alternatief onderwerp wordt geselecteerd waar de Kamer over zou worden geïnformeerd. De onderwerpen die hiervoor in aanmerking kwamen bleken bij nader inzien niet geschikt te zijn en daarom is geen alternatief onderwerp geselecteerd.

Op basis van het afwegingskader¹⁵ heeft de Belastingdienst een selectie van elf nieuwe onderwerpen voor invoeringstoetsen geselecteerd waarvan zeven in 2024 worden opgestart en vier op een later moment. Uitgangspunt hierbij is wet- en regelgeving die in het jaar 2023 in werking is getreden. Dit jaar wordt het afwegingskader toegepast op wet- en regelgeving die in 2024 in werking treedt om onderwerpen voor 2025 en later te selecteren. Zo neemt het aantal toetsen per jaar geleidelijk toe. In 2024 start de Belastingdienst met invoeringstoetsen op de volgende onderwerpen:

- 'Overdrachtsbelasting niet-woningen (naar 10,4%)'
- 'VPB: verlagen schijfgrens naar 200.000 (dekking pijler II)'
- 'Aanpassen belastingrente aangiftebelastingen'.
- 'Aftoppen giftenaftrek'
- 'Afschaffen betalingskorting voorlopige aanslag IB'
- 'Uitsluiten van tijdelijke huurovereenkomsten van toepassing leegwaarde ratio'

Het zevende onderwerp wordt nog definitief vastgesteld na afstemming met het verantwoordelijke ministerie.

De invoeringstoetsen op de eerste vijf onderwerpen starten in de periode februari-mei 2024. De invoeringstoetsen op het zesde en zevende onderwerp starten volgens planning in oktober. Het is mogelijk dat op basis van later binnengekomen signalen een ander onderwerp hoger uit het afwegingskader komt en in de plaats komt van een van de bovengenoemde onderwerpen, wanneer de invoeringstoets nog niet is opgestart.

b. Motie Van der Lee over de relatieve positie in de inkomensverdeling

Op 26 oktober heeft uw Kamer de motie Van der Lee aangenomen over het opnemen van een duidelijk diagram in de aanslag inkomstenbelasting met de relatieve positie van de desbetreffende belastingplichtige in de inkomensverdeling.¹⁶ Deze motie heeft tot doel begrijpelijke informatie over de inkomensverdeling te verstrekken. De uitvoering van deze motie stuit op problemen met betrekking tot de ICT-capaciteit, de juridische grondslag en de beschikbaarheid van (vergelijkbare) objectieve informatie.

De keten inkomensheffingen, die de aanslag verzorgt, heeft een grote moderniseringsopgave, waardoor prioritering in de inzet van de beschikbare capaciteit noodzakelijk blijft. Dit heeft tot gevolg dat op korte termijn geen aanpassingen mogelijk zijn. Ook is nog geen uitsluitel te geven welke toevoeging technisch mogelijk is. Daarnaast is het een afweging of prioriteit gegeven wordt aan de in de motie beoogde toevoeging aan de aanslag of reeds ingeplande en nieuwe beleids- en wetgevingsmaatregelen.

Verder moet nader onderzoek gedaan worden of de beoogde toevoeging past binnen de huidige wetgeving. De relatieve positie op de inkomensverdeling kan in algemene zin als relevant voor de burger worden beschouwd, maar is niet relevant voor de belastingheffing. De beoogde grafiek is niet fiscaal van aard, waardoor het de vraag is of deze informatie in de aanslag opgenomen mag worden volgens het juridisch kader. Een nadere, formeel rechtelijke analyse is nodig om te beoordelen of er een wettelijke grondslag bestaat waarop de beoogde toevoeging kan worden gebaseerd. Anders zal er een wettelijke grondslag gecreëerd moeten worden om de motie ten uitvoer te brengen.

Ook met betrekking tot de benodigde gegevens is nader onderzoek nodig. De Belastingdienst beschikt niet over een compleet overzicht van de inkomensverdeling binnen Nederland. Indien een andere instantie de inkomensverdeling aanlevert, is het de vraag of deze informatie tijdig aangeleverd kan worden om opgenomen te worden in de definitieve aanslag. Daarbij is het van

¹⁵ Dit afwegingskader is verzonden als bijlage bij: Kamerstukken II, 2023/24, 31 066, nr. 1205

¹⁶ Kamerstukken II, 2023/24, 36 418, nr. 77

belang dat de gegevensdefinities overeenkomen tussen het inkomen zoals gedefinieerd in de inkomensverdeling en het belastbare inkomen voor de inkomstenbelasting in de aanslag.

In de volgende stand-van-zakenbrief zal ik uw Kamer nader informeren over de invulling van deze motie. Hierbij hecht ik eraan om dit in goed overleg met het Kamerlid te doen.

C. Advies landsadvocaat inzake de verhouding tussen de Woo en artikel 67 AWR

De Belastingdienst heeft de landsadvocaat de vraag gesteld hoe de Wet open overheid (Woo) zich verhoudt tot de fiscale geheimhoudingsplicht.

De Woo bevat regels over openbaarmaking en verstrekking van overheidsinformatie. Artikel 5.5 Woo bevat een regeling voor individuele verstrekking aan alleen de verzoeker van informatie die op de verzoeker betrekking heeft. Onder de Wet openbaarheid van bestuur, de voorloper van de Woo, bestond deze mogelijkheid tot beperkte openbaarmaking niet. De landsadvocaat is gevraagd hoe artikel 5.5 Woo zich verhoudt tot artikel 67 AWR, waarin de fiscale geheimhoudingsplicht is geregeld.

In bijlagen 4 en 5 treft u adviezen van de landsadvocaat over de verhouding tussen Woo en artikel 67 van de AWR en specifiek tussen artikel 5.5 Woo en artikel 67 AWR. De Woo bevat regels over openbaarmaking en verstrekking van overheidsinformatie. Artikel 5.5 Woo bevat een regeling voor individuele verstrekking aan alleen de verzoeker van informatie die op de verzoeker betrekking heeft. Onder de Wet openbaarheid van bestuur, de voorloper van de Woo, bestond deze mogelijkheid tot beperkte openbaarmaking niet. De landsadvocaat is gevraagd hoe artikel 5.5 Woo zich verhoudt tot artikel 67 AWR, waarin de fiscale geheimhoudingsplicht is geregeld.

In zijn advies concludeert de Landsadvocaat dat artikel 67 AWR boven artikel 5.5 Woo gaat. Artikel 67 AWR bevat namelijk een uitputtend individueel verstrekkingenregime, waardoor voor toepassing van artikel 5.5 Woo geen ruimte bestaat. Op grond van artikel 5.5 Woo kan dus geen informatie aan een belastingplichtige worden verstrekt die op hem betrekking heeft en die onder de geheimhoudingsplicht van artikel 67 AWR valt. Met dit advies onderschrijft de Landsadvocaat het standpunt van de kennisgroep dat de Belastingdienst eind vorig jaar heeft gepubliceerd.¹⁷

¹⁷ "KG:206:2023:7 Een verzoek in het kader van artikel 5.5 Woo en artikel 67 AWR", <https://kennisgroepen.belastingdienst.nl/publicaties/kg20620237-een-verzoek-in-het-kader-van-artikel-5-5-woo-en-artikel-67-awr/>

II. Herstelwerkzaamheden

a. *Risico Analyse Model (RAM)*

Het Risico Analyse Model (RAM) was een functionaliteit binnen de Belastingdienst die eind jaren negentig in gebruik is genomen en geleidelijk is uitgebouwd tot een applicatie die een belangrijke bijdrage heeft geleverd aan het informatiegestuurd toezicht. Omdat gebleken is dat RAM niet voldeed aan het gegevensbeschermingsrecht, is deze functionaliteit buiten gebruik gesteld. Bij het ingaan van de AVG op 25 mei 2018 is RAM 'bevroren en dichtgezet'. Tot januari 2021 stond een deel van de database waarop RAM draaide nog aan de Belastingdienst ter beschikking.¹⁸ In de vorige stand-van-zakenbrief¹⁹ is uw Kamer een extern onderzoek over RAM toegezegd. Bij de onderzoeksopzet zijn ook de vragen die uw Kamer heeft gesteld in het schriftelijk overleg Informatiehuishouding van 21 juni 2023²⁰ betrokken. Bij brief van 19 december 2023²¹ is uw Kamer geïnformeerd over de onderzoeksvragen voor het externe onderzoek. Ook heb ik aangekondigd dat de Belastingdienst de aanbesteding voor het externe onderzoek zal starten.

Zoals toegezegd in bovengenoemde Kamerbrief van 19 december 2023 geef ik u in deze stand-van-zakenbrief een update van het proces van de aanbesteding voor het externe onderzoek: in januari 2024 is de inschrijvingsprocedure begonnen. Daarnaast zijn de interne gesprekken met medewerkers gestart waarover u eveneens in eerdergenoemde brief bent geïnformeerd. De medewerkers die zich gemeld hebben om hun kennis over, en ervaringen met RAM te delen hebben daarvoor inmiddels een uitnodiging ontvangen. De verslagen van de gesprekken worden ter beschikking gesteld aan de externe onderzoekers.

b. *Verstrekking inkomensgegevens inzake scheefwonen*

In de stand-van-zakenbrief van 16 maart 2023²² heb ik uw Kamer geïnformeerd over het arrest van de Hoge Raad van 16 december 2022 over het door de Belastingdienst in het kader van de inkomensafhankelijke huurverhogingen verstrekken van inkomensgegevens aan verhuurders. Vanwege het ontbreken van een voldoende wettelijke grondslag heeft de Staat met deze verstrekkingen van 1 maart 2013 tot 1 april 2016 onrechtmatig gehandeld tegenover de huurders. In de stand-van-zakenbrief van 31 augustus 2023²³ heb ik uw Kamer geïnformeerd over het voornemen om met de Woonbond een proefprocedure te voeren over de vervolgvraag of hierdoor schade is geleden door de huurders en of de Staat gehouden is eventuele schade te vergoeden. Het betreft hierbij in het bijzonder de vraag of de (additionele) huurverhoging op basis van de inkomensverklaring als – te vergoeden – schade – kan worden gezien. De Staat beantwoordt deze vraag ontkennend omdat de afgifte van inkomensverklaringen heeft plaatsgevonden op basis van bewust gekozen en door uw Kamer geaccordeerd beleid (het tegengaan van 'scheefwonen'). De afgifte van de inkomensverklaring heeft er niet toe geleid dat de huurder een hogere huurprijs heeft moeten betalen dan op grond van de huurprijswetgeving mogelijk was.

De met de Woonbond te voeren proefprocedure is ondanks een eerdere bereidverklaring van de Woonbond niet tot stand gekomen en concrete voorstellen vanuit de Staat voor de inrichting daarvan, niet tot stand gekomen. In afwachting van deze proefprocedure zijn de reeds ingediende verzoeken om schadevergoeding aangehouden. Omdat huurders niet meer huur hebben betaald dan wettelijk toegestaan was en in die zin geen schade hebben geleden, zijn ingediende verzoeken om schadevergoeding afgewezen. Het gaat in totaal om ongeveer 7000 verzoeken. Als huurders het niet eens zijn met de afwijzing van het schadevergoedingsverzoek dan kunnen zij in een civiele procedure de zaak aan de rechter voorleggen. Daarbij staat het de Woonbond vanzelfsprekend vrij om verzoekers bij een mogelijke procedure bij te (laten) staan.

c. *Project Vervolgingskosten*

Bij vermindering van aanslagen heeft tot 31 december 2020 in bepaalde situaties ten onrechte geen vermindering van vervolgingskosten (waaronder aanmaning -en dwangbevelkosten) voor

¹⁸ Kamerstukken II, 2022/23, 31 066, nr. 1227

¹⁹ Kamerstukken II, 2022/23, 31 066, nr. 1276

²⁰ Kamerstukken II, 2022/23, 31 066, nr. 1280

²¹ Kamerstukken II, 2023/24, 31 066, nr. 1326

²² Kamerstukken II, 2023/24, 31 066, nr. 1205

²³ Kamerstukken II, 2022/23, 31 066, nr. 1276

burgers en bedrijven plaatsgevonden. We hebben uw Kamer een herstelactie toegezegd en via de stand-van-zakenbrieven over de voortgang ervan geïnformeerd.

In totaal betrof het ongeveer 1,5 miljoen aanslagen. Inmiddels zijn ongeveer 99,9% van de gevallen hersteld. Het herstel van de laatste 50 aanslagen is complex en vergt meer tijd. Het herstel zal worden afgerond in het eerste kwartaal van 2024.

Op 18 augustus 2023 heeft de Hoge Raad uitspraak gedaan in een casus waarbij onder andere de vraag was voorgelegd vanaf welk moment wettelijke rente vergoed moet worden. De Kennisgroep Invordering en Civiel Recht heeft de uitspraak van de Hoge Raad geanalyseerd. Uitkomst hiervan is dat de belastingschuldige in beginsel (behalve bij uitzonderingssituaties) geen recht heeft op vergoeding van wettelijke rente. Op basis van analyse van het arrest is geconcludeerd dat deze uitspraak geen gevolgen heeft voor de in dit herstelproject vergoede wettelijke rente.

d. Project Invorderingsrente

Het project Invorderingsrente betreft een vergelijkbare herstelactie als het project Vervolgingskosten. In een aantal gevallen is ten onrechte invorderingsrente in rekening gebracht, omdat de wetgeving onjuist is toegepast. Daarom is bij een vermindering van een belastingaanslag invorderingsrente niet altijd verminderd tot het juiste bedrag. De start van het herstelproject is uitgesteld in verband met de uitspraak van de Hoge Raad van 18 augustus 2023. De uitspraak behandelt de vraag of, en zo ja vanaf welk moment wettelijke rente vergoed zou moeten worden bij het vergoeden van vervolgingskosten en invorderingsrente. Bij het vergoeden van te veel in rekening gebrachte invorderingsrente is er voor gekozen om de wettelijke rente te hanteren. Dit vanwege het verstrijken van de redelijke termijn (zorgvuldigheidsbeginsel) waarbinnen de invorderingsrente mogelijk terugbetaald had moeten worden en omdat bij het Project Vervolgingskosten ook de wettelijke rente is vergoed.

Het gaat om circa 320.000 aanslagen waar mogelijk herstel dient plaats te vinden. Naar verwachting zal het benodigde budget voor het project Invorderingsrente circa €35-40 miljoen bedragen. De kosten van het project Invorderingsrente komen ten laste van de niet-belastingontvangsten op artikel 1 van de Rijksbegroting Financiën. Afronding van dit project wordt in juni 2024 voorzien. Over de voortgang van dit herstel zal ik uw Kamer blijven informeren.

e. Selectie op de belastingaangifte

Uit onderzoek is gebleken dat in de jaren 2012 tot en met 2019 bij het selecteren van aangiften inkomensheffing met een verhoogd risico op systeemfraude het risico bestond dat de selectie meer gericht was op kenmerken van de belastingplichtige dan op fiscale risico's. Door deze selectie zijn de aangiften mogelijk in het nadeel van de burger gecorrigeerd. Een selectie mag niet plaatsvinden op karakteristieken van de belastingplichtige die (fiscaal) niet relevant zijn. Daarom zijn aangiften die mogelijk op niet-fiscale gronden zijn geselecteerd opnieuw beoordeeld om te beoordelen of de selectie destijds correct is geweest. Indien hierbij geen voor fiscaal toezicht relevante en objectieve criteria gevonden zijn, komt een persoon in aanmerking voor een forfaitaire compensatie waarvan de hoogte gekoppeld is aan de correctie op de aangifte.

Eerder heb ik u het aantal van circa 17.600 aangiften genoemd dat handmatig zou worden herbeoordeeld op de selectiegrond. Na verdere kwaliteitslagen op deze populatie is het aantal aangiften dat handmatig is herbeoordeeld vastgesteld op circa 10.300 aangiften. Conform het beoordelingskader c.q. de werkinstructies zijn de selectiegronden voor deze aangiften opnieuw beoordeeld. Daarbij is onderzocht of elementen in de aangiften, zoals aftrekposten voor zorgkosten en of giften of beschrijvingen in de aangiften aanleiding zouden geven voor selectie van de aangifte. Hieruit is voorlopig gebleken dat bij circa 2.500 aangiften geen voor fiscaal toezicht relevante en objectieve criteria konden worden teruggevonden. Dit betekent dat voor deze burgers niet uitgesloten kan worden dat hun aangiften onterecht zijn geselecteerd en dat zij daarmee mogelijk geen gelijke behandeling hebben gehad. In deze brief heb ik daarvoor mijn welgemeende excuses aangeboden. De burgers wiens aangiften dit betreft komen in aanmerking voor een forfaitaire compensatie.

Het wetsvoorstel voor het uitkeren van de compensatie was opgenomen in het Belastingplan 2024 en is door beide Kamers aangenomen. De Belastingdienst kan hierdoor starten met de uitvoering van deze regeling. De eerste burgers zullen naar verwachting in februari 2024 geïnformeerd

worden over de uitkomsten van het onderzoek naar hun belastingaangifte. De burgers die hiervoor in aanmerking komen, zullen in het eerste kwartaal van 2024 de compensatie ontvangen bij een voor bezwaar vatbare beschikking. Hiermee kan ik de burger zoveel mogelijk rechtszekerheid bieden.

Naar verwachting hebben burgers die dit betreft uiterlijk in het tweede kwartaal van 2024 de uitkomsten van het onderzoek ontvangen. Dit betreft zowel burgers bij wie geen fiscale grond is gevonden voor de selectie als burgers bij wie wél een fiscale grond is gevonden voor de selectie. Ook zal de betaling van de compensatie in het tweede kwartaal afgerond worden. De kosten die gepaard gaan met het compenseren van de burgers voor een onterechte selectie bedragen naar schatting €15 miljoen. Gemiddeld bedraagt daarmee de compensatie € 6.300 per burger. De kosten van de compensatie zijn op artikel 1 van de Rijksbegroting Financiën ingepast.

f. Minnelijke Schuldregeling Natuurlijke Personen (MSNP)

In mijn brieven van november 2022²⁴ en mei 2023²⁵ deelde ik uw Kamer mee dat uit onderzoek is gebleken dat een aantal burgers tussen 2012 en 2021 onterecht is afgewezen voor hun verzoek tot medewerking aan een MSNP-regeling. Een MSNP-traject wordt door een schuldhulpverlener (in de regel een gemeente) opgestart voor een burger om tot een oplossing te komen voor zijn schuldenlast. De Belastingdienst heeft MSNP-verzoeken onterecht afgewezen op basis van: de gehanteerde grensbedragen en/of opzet/grove schuld (O/GS) en/of een FSV-registratie en/of fraude.²⁶

Beleid op hoofdlijnen

Om het tegemoetkomingsbeleid op te stellen, heb ik een aantal uitgangspunten vastgesteld: i) ruimhartig tegemoetkomingsbeleid, ii) aansluiting bij regulier MSNP-beleid, iii) focus op de fout van de Belastingdienst in de werkwijze, iv) zo min mogelijk uitvoeringsconsequenties, v) compensatie blijft zo dicht mogelijk bij de geleden schade, vi) acties liggen zoveel mogelijk bij de Belastingdienst en vii) waar geen definitieve uitkomst is vast te stellen, ga ik er vanuit dat de burger ten onrechte benadeeld is.

De gevolgen van een onterechte afwijzing kunnen verschillen, afhankelijk van de vraag wat er na de onterechte afwijzing is gebeurd. Zoals eerder aan uw Kamer gecommuniceerd vind ik het daarom ook passend om een gedifferentieerd tegemoetkomingsbeleid toe te passen. Ik maak onderscheid tussen drie verschillende tegemoetkomingscategorieën. Ten opzichte van mijn vorige brief heb ik één subcategorie toegevoegd. In onderstaande tabel geef ik aan welke tegemoetkomingscategorieën ik in het onderzoek hanteer en welk beleid ik voor hen van plan ben toe te passen.

Tabel 1 Overzicht tegemoetkomingscategorieën

Tegemoetkomingscategorie	Voorgenomen beleid
Categorie 1: burgers die na een onterechte afwijzing alsnog zijn toegelaten tot een MSNP- of WSNP-traject.	€ 500 per 6 maanden tussen de oorspronkelijke – onterechte – afwijzing en de uiteindelijke toelating. In het geval van een toelating tot een WSNP-traject eenmalig additioneel €500.
Categorie 2a: burgers die na een onterechte afwijzing nooit meer zijn toegelaten tot een MSNP- of WSNP-traject.	Tegemoetkoming voor hun huidige openstaande schulden om hen een schuldenvrije start te geven: i) kwijtschelding schulden bij de Belastingdienst ii) terugbetalen betaalde en verrekenende bedragen aan de Belastingdienst; iii) opnemen van overige schulden in een pseudo-MSNP ²⁷ waarin de Belastingdienst de betaalcapaciteit van de burger op zich neemt.

²⁴ Kamerstukken II, 2022/23, 31 066, nr. 1131

²⁵ Kamerstukken II, 2022/23, 31 066, nr. 1231

²⁶ Dit is inclusief stabilisatieovereenkomsten waarbij de Belastingdienst op dezelfde gronden onterecht niet heeft meegewerkt aan zo'n verzoek. Uitzonderingen hierop zijn als een burger zowel op één van bovenstaande gronden als ook op basis van een reguliere afwijsggrond is afgewezen, of als er een onherroepelijke vergrijpboete, onherroepelijke strafrechtelijke veroordeling en/of evidente fraude is geconstateerd. Andere uitsluitgronden voor tegemoetkoming zijn: reeds gecompenseerd i.h.k.v. UHT en geprocedeerd en standgehouden.

²⁷ Een pseudo-MSNP is een variant op een regulier MSNP-traject. Waar mogelijk volg ik de inrichting van een regulier MSNP-traject. Er zijn twee verschillen: i) in een pseudo-MSNP betaalt niet de burger, maar de Belastingdienst de berekende

	en € 500 per 6 maanden tussen de oorspronkelijke – onterechte – afwijzing en de toelating tot een pseudo-MSNP.
Categorie 2b: burgers zitten na een onterechte afwijzing op het moment van de inwerkingtreding van de wet in een lopend MSNP- of WSNP-traject.	Zelfde tegemoetkoming als voor burgers in categorie 2a. Verskil: geen start pseudo-MSNP traject, maar overnemen van hun betalingsverplichtingen in hun lopende traject en € 500 per 6 maanden tot de uiteindelijke toelating.
Categorie 3: burgers die na een onterechte afwijzing een terechte afwijzing hebben ontvangen o.b.v. een herbeoordeling van het initiële verzoek of een nieuw verzoek.	Voor deze mensen neem ik voor geen tegemoetkoming in te regelen omdat zij feitelijk geen schade hebben ondervonden van de onterechte afwijzing.

Aantallen en kosten

Sinds begin 2021 wordt er onderzocht welke burgers een onterechte MSNP-afwijzing hebben gehad en wat voor hen de gevolgen zijn geweest. Het onderzoek heeft vertraging opgelopen door complexiteit in de informatievoorziening, hetgeen nu wordt opgelost. Op dit moment is het onderzoek nog gaande. Ik verwacht dat er circa 4.500 burgers onterecht zijn afgewezen. Mijn streven is om uiterlijk eind Q2 2024 definitief te weten wie onterecht is afgewezen en wat de betreffende gevolgen zijn geweest. De huidige raming is dat tegemoetkomingskosten circa €30 miljoen zullen bedragen.

Wetgeving en uitvoering

Mijn streven is altijd geweest om de betreffende burgers zo snel mogelijk te helpen. Zoals ik u mededeelde in mijn vorige brief is een wettelijke grondslag nodig om het voorgenomen tegemoetkomingsbeleid uit te voeren.²⁸ Aan deze wettelijke grondslag wordt gewerkt. Mijn streven is dat de benodigde wettelijke grondslag op 1 januari 2025 in werking treedt. Naar verwachting zal deze wettelijke grondslag in de herfst van 2024 in uw Kamer komen ter behandeling. Ik start graag eerder met u het gesprek over dit wetsvoorstel. Hiertoe zal ik in maart 2024 een uitgebreide MSNP-brief aan uw Kamer sturen.

Na de inwerkingtreding van de wettelijke grondslag begint de Belastingdienst met het uitvoeren van het voorgenomen tegemoetkomingsbeleid. Ik zal 2024 gebruiken om alle voorbereidingen te treffen zodat de Belastingdienst na de inwerkingtreding van de wettelijke grondslag direct kan beginnen met de uitvoering. Ik heb tevens aanpassingen in de huidige, reguliere beoordelingen van MSNP-aanvragen doorgevoerd om zorgvuldigheid in dit proces te waarborgen.

Versnelling door acties VNG

Omdat 1 januari 2025 nog ver weg is, heb ik ook laten onderzoeken welke mogelijkheden er zijn om vóór de beoogde inwerkingtreding van de wettelijke grondslag stappen te zetten richting de betrokken burgers. Tegelijkertijd heeft de Vereniging Nederlandse Gemeente (VNG) mij meegedeeld dat zij bereid zijn een stap naar voren te doen voor de zwaarst getroffen burgers.²⁹ Zij hebben aangegeven graag vanuit de reguliere schuldhulpverlening deze burgers zo snel mogelijk te helpen, waarbij de gemeente in afwachting van de wettelijke grondslag voor het tegemoetkomingsbeleid niet aan de burger zal vragen om zijn betalingscapaciteit in te zetten. De wettelijke basis voor de reguliere schuldhulpverlening ligt in de Wet gemeentelijke schuldhulpverlening (Wgs). De voordelen hiervan zijn meerledig. Schuldeisers ontvangen eerder het geld waar zij nog op wachten. Burgers zullen hierdoor sneller van hun problematische schulden verlost zijn. Op het moment dat de wettelijke grondslag gereed is zullen deze burgers in aanvulling op de reguliere schuldhulpverlening volgens het MSNP-tegemoetkomingsbeleid tegemoetgekomen worden en zal de Belastingdienst hun resterende belastingcapaciteit in het kader van hun reguliere MSNP-traject overnemen. Het is voor burgers geheel vrijwillig om op het aanbod van de gemeente in te gaan. Als zij dit niet doen, worden zij, zodra de wetgeving gereed is, volgens het MSNP-tegemoetkomingsbeleid behandeld.

Een voorwaarde is wel dat de gemeenten weten over welke burgers het gaat. Die informatie kan de Belastingdienst niet aan de gemeente geven, omdat een wettelijke basis daarvoor ontbreekt. Ik heb het voornemen om zo snel mogelijk te starten met het communiceren met burgers. In deze communicatie zal ik burgers dan ook verwijzen naar de mogelijkheid van gemeentelijke

betaalcapaciteit en ii) door de kwijtschelding van schulden bij de Belastingdienst, zullen private schuldeisers een groter deel van hun vorderingen ontvangen.

²⁸ Kamerstukken II, 2022/23, 31 066, nr. 1231

²⁹ Burgers die na een onterechte afwijzing nooit meer zijn toegelaten tot een MSNP- of WSNP-traject.

schuldhulpverlening, in de hoop dat zij contact opnemen met hun gemeente om de hulp te ontvangen. Dit past binnen de door de landsadvocaat geschetste kaders.

Verder ben ik van plan om een specifiek element van het tegemoetkomingsbeleid op korte termijn in werking te laten treden door een aanpassing van de Uitvoering Invorderingswet 1990 (URIW 1990). Dit betreft het voornemen om bij burgers – die na een onterechte afwijzing nooit meer zijn toegelaten – zo snel mogelijk hun huidige schulden bij de Belastingdienst kwijt te schelden.³⁰ Dit geeft de betrokken burgers al een eerste gevoel van verlichting en maakt dat de voorgenomen reguliere schuldhulpverlening van de VNG effectiever tijdig kan plaatsvinden. De Invorderingswet 1990 biedt de mogelijkheid om in lagere regelgeving – de URIW 1990 – te bepalen onder welke voorwaarden en voor welke belastingschulden kwijtschelding mogelijk is. Voor een aanpassing van de URIW 1990 en daarmee het verdisconteren van dit onderdeel van het tegemoetkomingsbeleid is dus al een wettelijke grondslag aanwezig. Desondanks vind ik het nuttig, om mijn voornemen aan de hand van het 'afwegingskader voor beleidsbesluiten vooruitlopend op wetgeving op de terreinen van Belastingen, Toeslagen en Douane'³¹ te beoordelen, zeker gezien het bredere gesprek dat ik met uw Kamer heb gevoerd over beleidsbesluiten zonder wettelijke grondslag. Ik ben van mening dat het kwijtschelden van de betrokken burgers voldoet aan alle gestelde criteria in dit kader. Ik ga over de door mij voorgenomen stappen vóór 1 januari 2025 graag met u in gesprek tijdens het commissiedebat op 15 februari.

Het aanbod van de VNG en mijn voorgenomen stappen in 2024 (communicatie en kwijtschelding schulden bij de Belastingdienst) betreft enkel burgers die na hun onterechte afwijzing later niet meer zijn toegelaten tot een MSNP/WSNP. Voor burgers die later zijn toegelaten zet ik stappen zodra de wetgeving gereed is.

g. FSV-gerelateerde onderwerpen

Meldpunt Fraude Signalering Voorziening

Personen die in FSV geregistreerd zijn en die vermoeden dat FSV-gegevens door de Belastingdienst zijn verstrekt aan andere organisaties, kunnen zich melden bij het meldpunt dat de Belastingdienst daarvoor op 1 juni 2023 opende.

Conform motie Hammelburg c.s.³² deel ik de resultaten van het meldpunt met uw Kamer. In bijlage 6 vindt u hierover een rapportage. Tot en met 30 januari 2024 zijn in totaal 506 meldingen ontvangen. Bij 247 van deze meldingen ziet de melder reden om een inzageverzoek in te dienen bij de organisaties waarvan het vermoeden bestaat dat hen FSV-informatie is verstrekt. De andere meldingen gaan over zaken die niet bij het meldpunt thuishoren of waarbij geen contact kan worden gelegd met de melder.

De meest genoemde redenen waarmee melders het vermoeden van gegevensverstrekking onderbouwen zijn: afwijzing schuldhulpverlening of een (wijziging van een) toeslag, extra controles of het door andere organisaties gezien worden als fraudeur.

De helft van de 247 meldingen is inmiddels gesloten, de andere helft is in behandeling. Tot op heden is van één melding de conclusie getrokken dat dit een onrechtmatige gegevensverstrekking betreft. Deze verstrekking ging niet over FSV-informatie, maar over informatie dat een burger in een fraudeonderzoek verkeerde. De Belastingdienst had deze informatie niet mogen verstrekken aan een sociaal raadsman. De casus wordt verder onderzocht en er wordt een tegemoetkoming geboden.

Effect bij toeslagen na FSV-registratie

Ik heb uw Kamer op 16 mei 2023 laten weten dat een handmatig onderzoek uitgevoerd werd naar burgers met FSV-registraties, een verwijzing in FSV en een correctie bij toeslagen. Dit handmatige onderzoek heeft uitgewezen dat 25 burgers mogelijk door een verwijzing naar hun FSV-registratie in de systemen Informatiesysteem Klantbehandeling (IKB) of Klant Relatiebeheer Belastingen (KRB) van de Belastingdienst een ambtshalve vermindering/stopzetting van hun toeslag opgelegd hebben gekregen. Voor deze burgers geldt dat expliciet causaliteit met FSV vastgesteld is óf dat

³⁰ Alle burgers die op het moment van de inwerkingtreding van deze aanpassing na hun onterechte afwijzing niet meer zijn toegelaten tot een MSNP/WSNP, noch later terecht zijn afgewezen, komen in aanmerking voor deze kwijtschelding (categorie IIa). Voor deze burgers is de invordering op huidige Belastingdienstschulden overigens al gepauzeerd.

³¹ Kamerstukken II, 2023/24, 31 066, nr. 1329

³² Kamerstukken II, 2022/23, 31 066, nr. 1247

geen geldige reden voor de toeslagencorrectie gevonden is. In dit laatste geval kan een link met FSV niet uitgesloten worden.

Ook heb ik uw Kamer toegezegd te achterhalen hoe een ambtshalve vermindering/stopzetting van de toeslag in hetzelfde belastingjaar als de FSV-registratie waarvan het behandelverslag ontbreekt kan worden verklaard. Uit dit onderzoek blijkt dat voor 402 burgers geen geldige reden voor de ambtshalve vermindering/stopzetting van de toeslag kan worden gevonden. Deze groep van 402 burgers bevat geen gedupeerden van de toeslagenaffaire, eventuele compensatie voor de beschreven toeslagencorrecties vindt plaats bij UHT (Uitvoeringsorganisatie Herstel Toeslagen).

Momenteel bekijkt de Belastingdienst of voor deze burgers aanvullend tegemoetkomingsbeleid nodig is. Hierbij wordt rekening gehouden met vergelijkbare casuïstiek bij de Uitvoeringsorganisatie Herstel Toeslagen en de geldende herstel- en tegemoetkomingsregelingen.

Schuldig nalatig

Op 16 mei 2023 heb ik uw Kamer geïnformeerd over de indirecte relatie tussen een FSV-registratie en een verklaring "schuldig nalatig." Dit betreft burgers die niet (volledig) voldoen aan de AOW-premieverplichtingen, waardoor zij schuldig nalatig worden verklaard en eventueel gekort worden op hun AOW-uitkering. Een afwijzing van MSNP, kwijtschelding, uitstel van betaling en/of persoonlijke betalingsregeling door FSV kan tot gevolg hebben gehad dat de betaling van de op de aanslag Inkomensheffing verschuldigde AOW-premie (gedeeltelijk) is uitgebleven. Het resultaat hiervan was een voordracht schuldig nalatig door de Belastingdienst aan de SVB. De SVB heeft de Belastingdienst gevraagd om deze problematiek nader te onderzoeken. Schuldig nalatig beslissingen die eventueel ten onrechte zijn genomen wil de SVB (gedeeltelijk) herroepen met terugwerkende kracht.

Om de indirecte relatie tussen de FSV en schuldig nalatig te onderzoeken is een steekproef uitgevoerd. Deze betreft burgers die opgenomen waren in de FSV vóór de schuldig nalatig beslissing van de SVB, al AOW-gerechtigd waren per 1 januari 2024 en mogelijk door FSV afgewezen zijn voor MSNP, kwijtschelding, uitstel van betaling en/of persoonlijke betalingsregeling. De totale populatie bestaat uit 194 burgers, waarvan 15 burgers zijn onderzocht in de steekproef. Uit het onderzoek kan de indirecte relatie tussen FSV op schuldig nalatig beslissingen niet worden uitgesloten, maar ook niet worden aangetoond.

Daarom vindt nu handmatig onderzoek plaats naar de schuldig nalatig verklaring bij de groep van 194 burgers. Voor de burgers waarvan niet kan worden uitgesloten dat zij ten gevolge van een FSV-registratie schuldig nalatig zijn verklaard, zal de Belastingdienst een passend tegemoetkomingsbeleid laten opstellen in maart en april 2024. Zo nodig zal ik de SVB vragen naar een inschatting van de door de burger geleden schade. Ik zal uw Kamer in maart 2024 in detail te informeren over de verdere uitwerking van het tegemoetkomingsbeleid.

Analyse schade-, herstel- en tegemoetkomingsbeleid FSV

De Nederlandse School voor Openbaar Bestuur (NSOB) is vanaf het begin van de ontwikkeling van vertrouwenwekkend schade-, herstel- en tegemoetkomingsbeleid rondom FSV betrokken.³³ Aan de hand van zes bouwstenen en principes hebben zij dit beleid en de uitvoering daarvan geanalyseerd en hierover een essay opgeleverd.

De NSOB schrijft dat de Belastingdienst keuzes heeft gemaakt in de omgang met principes om te kunnen prioriteren. Eerst is ingezet op voortvarendheid en erkenning, naarmate de tijd vordert is meer ingezet op begrijpelijkheid in de ogen van burgers met een FSV-registratie. Deze principes kennen spanningen en dilemma's die alleen tijdelijk in balans zijn, wat permanent onderhoud en bijstelling vereist.

Bij het organiseren van het schadebeleid zijn belangrijke organisatorische keuzes gemaakt. De schadeafhandeling is bij een aparte afdeling binnen de Belastingdienst ondergebracht, buiten de bestaande organisatiestructuur van de Belastingdienst. Een dergelijke passende organisatievorm,

³³ Kamerstukken II, 2021/22, 31066, nr. 1065

die bovendien een eigen organisatiecultuur kan opbouwen, kan de principes en daarmee het vertrouwen dat een burger schept in de hersteloperatie, ten goede komen.

De NSOB concludeert dat steeds sprake moet zijn van een keuze voor wie vertrouwensherstel beoogd en bedoeld is. Vertrouwensherstel is niet één weg, maar een samenstel van allerlei factoren die onderweg ook steeds weer strijdig en paradoxaal kunnen zijn. Goed betekent zelden consistent, maar meer tijdig en adequaat bijstellen. Dat hangt af van het publiek, maar wellicht ook van politieke voorkeuren en afwegingen over hoe het herstel verloopt en waar gedupeerden in een bepaalde fase het meest mee geholpen zijn.

Daarnaast betoogt de NSOB dat bij het vraagstuk over de toekomst van risicosignalering, geleerd kan worden van de ervaring met dit herstel voor FSV. De cultuur van permanente bijstelling en reflectie en sensitiviteit voor beleving in de buitenwereld kan helpen bij het dilemma van professioneel risico's inschatten en tegelijkertijd bewust zijn en blijven van de grote risico's die daaraan kleven.

Tot slot wijst de NSOB factoren aan die een rol spelen bij de toekomst van compensatieoperaties en de (on)houdbaarheid daarvan. Daarbij spelen zaken als schadebeleid dat zelf vragen ontketent over het vertrouwen in de overheid, het sentiment rondom hersteloperaties en de omgang met de behoefte aan meer maatwerk en menselijke maat in veel delen van de overheid.

Het essay treft u bijgaand (bijlage 7).

III. Wendbare en toekomstbestendige organisatie

a. Vereenvoudiging besturing en inrichting hoofdstructuur

In de aanbiedingsbrief jaarrapportage Belastingdienst 2022 van 24 mei 2023³⁴ en de vorige stand-van-zakenbrief³⁵ heb ik aangegeven dat de Belastingdienst onderzoekt hoe de huidige besturing en inrichting van de hoofdstructuur verbeterd kunnen worden en hiervoor het Programma Besturing Belastingdienst heeft opgezet. Doel hiervan is om de besturing te vereenvoudigen en zo te zorgen voor betere samenwerking en meer slagkracht van de verschillende onderdelen van de Belastingdienst.

Na afstemming met de medezeggenschap en vakbonden is op 1 januari 2024 de Tijdelijke werkorganisatie (TWO) van start gegaan. De TWO is in principe voor zes maanden ingericht. Met deze TWO wordt de beoogde nieuwe hoofdstructuur en besturing van de Belastingdienst getoetst. Gedurende deze periode wordt geëvalueerd of de nieuwe opzet leidt tot verbeteringen in de besturing. Op basis van de ervaringen in de TWO wordt een definitief voorstel voor een aangepaste hoofdstructuur opgesteld, dat voor advies aan de medezeggenschap en vakbonden wordt voorgelegd.

Medewerkers van de Belastingdienst zijn op de hoogte gebracht van de beoogde wijzigingen en de TWO. Daarbij is ook aangegeven dat de wijzigingen niet zijn bedoeld om te bezuinigen en geen invloed hebben op de werkgelegenheid. Ik zal uw Kamer informeren over belangrijke stappen die binnen het programma worden gezet in de volgende stand-van-zakenbrieven.

b. Organisatiecultuur en aanpak institutioneel racisme

Tweejaarlijks wordt een Medewerkersonderzoek uitgevoerd onder de medewerkers van de Belastingdienst. De respons op het Medewerkersonderzoek 2023 was aanzienlijk hoger dan in 2021 (67% respectievelijk 57%). Uit de uitkomsten blijkt een stijging op diverse aspecten van sociale veiligheid, omgangsvormen, inclusief leiderschap en tegengaan van discriminatie. Medewerkers voelen zich veiliger om zich uit te spreken en meer medewerkers weten waar ze terecht kunnen met integriteitsissues.

Uit het Medewerkersonderzoek blijkt dat de aanbevelingsscore (eNPS; employee net promotor score) van de Belastingdienst als werkgever duidelijk gestegen ten opzichte van de vorige meting in 2019: van -26 naar +6. Dit betekent dat in 2023 meer medewerkers de Belastingdienst aan- dan afraden als werkgever. De Belastingdienst scoort hoger dan de benchmark, het gemiddelde van onderzoeken bij publieke organisaties (+2). Daarnaast is ook de algemene tevredenheid over de organisatie en de eigen baan gestegen ten opzichte van 2021.

In de bijlage van de aanbiedingsbrief van de Stand van de uitvoering en het jaarplan die ik op 21 december 2023³⁶ heb gestuurd, heb ik voor u op een rij gezet welke acties worden ondernomen naar aanleiding van de aanpak institutioneel racisme. Deze acties zijn een verdieping op het lopende programma "Leiderschap en cultuur". In voornoemde brief heb ik u de stand per oktober 2023 doorgegeven. Hieronder vindt u een overzicht van de meest recente resultaten.

Tot en met december 2023 hebben 1.129 leidinggevendenden (64%) een kick-offsessie bijgewoond van de Leerlijn "Inzicht in eigen (voor)oordeel". De e-cursus Vooroordelen Voorbij is door 6.623 medewerkers afgerond en er zijn 198 teamdialogen gevoerd. Eind 2024 is de planning dat 90% van de medewerkers de e-cursus heeft afgerond en 90% van de teams een dialoog heeft gevoerd.

Ook zijn morele beraden georganiseerd, waarbij aandacht wordt besteed aan bewuste en onbewuste vooroordelen. Tot eind december waren er 437 deelnemers aan morele beraden over casus en ethische dilemma's in het toezicht. Dit betrof vooral leidinggevendenden.

Daarnaast zijn andere dialoogvormen ingezet (zoals casus- en vraagstukdialoog). Eind december hadden ruim 4.000 medewerkers en leidinggevendenden deelgenomen aan een dialoog en zo'n 470

³⁴ Kamerstukken II, 2022/23, 31066 nr. 1230

³⁵ Kamerstukken II, 2022/23, 31066 nr. 1276

³⁶ Kamerstukken II, 2023/24, 31066 nr. 1327

medewerkers en leidinggevendenden zijn opgeleid tot begeleider van dialoogsessies. Omdat begeleiders zelf ook casusdialogen organiseren is het totaal aantal casusdialogen nog veel hoger.

In 2024 wordt het programma "Leiderschap en cultuur" afgerond en worden de activiteiten verankerd in de staande organisatie.

c. Weerbaarheid tegen ondermijnende criminaliteit

In juli 2023 heb ik uw Kamer geïnformeerd over de verbeter- en beheersmaatregelen van de Belastingdienst in het kader van weerbaarheid van medewerkers tegen ondermijnende criminaliteit.³⁷ De Belastingdienst is in november 2022 gestart met het programma 'Weerbaarheid tegen ondermijnende criminaliteit Belastingdienst (PWOB)'. Het doel van het programma is om de Belastingdienst (medewerkers) weerbaarder te maken tegen corruptie, ondermijnende criminaliteit en infiltratie. De maatregelen uit het programma zien onder andere toe op bewustzijns campagnes, autorisatiebeheer, logging en monitoring, facilitaire middelen en verplicht gestelde opleidingen.

Als onderdeel van het programma heeft de Belastingdienst KPMG opdracht gegeven onderzoek te doen naar de huidige situatie waar dit de weerbaarheid van de organisatie en zijn medewerkers betreft en heeft de Belastingdienst advies gevraagd over het verhogen van weerbaarheid tegen vormen van ondermijning binnen de Belastingdienst. Het uitgevoerde onderzoek omvat tevens het actualiseren van het risico- en dreigingsbeeld en een advies voor een vervolgaanpak. De eindrapportage van het onderzoek is op 16 januari 2024 vastgesteld. De Belastingdienst werkt aan een bestuurlijke reactie op het rapport waarin gereageerd wordt op de aanbevelingen. Daarin worden ook de acties die zijn opgestart in kader van het PWOB betrokken. De Tweede Kamer zal naar aanleiding van de bevindingen van het KPMG-rapport en op basis van de bestuurlijke reactie na het voorjaarsreces worden geïnformeerd.

d. Modernisering ICT

Meerjarenportfolio

De Belastingdienst werkt sinds vorig jaar met een Meerjarenportfolio (MJP), waarin alle voorziene ICT-projecten voor de komende vijf jaar zijn ingepland. Hiermee is de stuurbaarheid op de ICT-projecten verbeterd. Het Meerjarenportfolio is continu in beweging vanwege nieuwe beleidsontwikkelingen en aanpassingen als gevolg van mee- en tegenvallers in de uitvoering van de lopende activiteiten. Zo zijn er voor het Belastingplanpakket 2024 70 uitvoeringstoetsen voor nieuwe fiscale maatregelen uitgevoerd die vervolgens zijn ingepast.

De planning van de capaciteit voor de informatievoorziening en ICT-systemen (de zogenoemde IV-capaciteit) is bij de meeste belastingmiddelen vormgegeven in 'ketens'). De planning kent tot en met 2026 weinig ruimte voor de implementatie van nieuwe wetten en regels die structuurwijzigingen vergen. Dit komt zowel door de noodzakelijke modernisering binnen de verschillende ketens als de implementatie van al voorgenomen beleidswijzigingen. De moderniseringsopgave is nodig omdat de Belastingdienst binnen meerdere ketens nog verouderde systemen en software gebruikt. Voor de meeste ketens is de planning om het achterstallig onderhoud grotendeels in 2026 afgerond te hebben.³⁸ Deze noodzakelijke moderniseringsopgave loopt volgens de planning. Er is focus om de afgesproken doelstelling de komende jaren te realiseren. De projecten worden nauwkeurig gevolgd en waar nodig worden maatregelen genomen om bij te sturen.

Door gerealiseerde ontwikkelingen is de interactie met burgers en bedrijven verder verbeterd. Inmiddels is het mogelijk gemaakt om te videobellen met de Belastingdienst en kunnen burgers en bedrijven in steeds meer situaties een vordering direct betalen via iDeal. Bij het overzicht uitvoerbaarheid bij het jaarlijkse Belastingplan ontvangt u een uitgebreid beeld per keten.

Er is onderzoek gedaan naar de verdeling van de categorieën in het Meerjarenportfolio. Beheer en Onderhoud wordt naar aanleiding hiervan in drie categorieën gesplitst: Regulier Onderhoud, Groot Onderhoud en Productie. Dit betekent een verbetering op het vlak van transparantie, uitlegbaarheid en stuurbaarheid van de activiteiten die binnen Beheer en Onderhoud vallen. De verhouding tussen het werken aan de systemen en het implementeren van nieuw beleid zoals

³⁷ Kamerstukken II, 2022/23, 31 066, nr. 1276

³⁸ Kamerstukken II, 2022/23, 31 066, nr. 1130

gecommuniceerd in de stand-van-zakenbrief van 31 augustus 2023 wordt door deze ontwikkeling gewijzigd.³⁹

ICT Omzetbelasting

De systemen voor de omzetbelasting draaien op verouderde technologie en worden daarom vervangen. De helft van de applicaties (10 van de 20) van deze keten kent een technische schuld. De verwachting is dat het ICT-systeem van de binnenlandse OB-regeling conform huidige planning in 2026 gemoderniseerd is. De aanbesteding van het nieuwe systeem loopt nu. De voorbereidende fase en selectiefase zijn inmiddels afgerond. Tijdens de selectiefase zijn de verzoeken tot deelname aan de aanbesteding pakketoplossing OB beoordeeld. Op dit moment loopt de dialoofase met drie geselecteerde partijen. Gedurende de dialoofase zal een concreter beeld ontstaan over het aanbod en de aanpak van de leveranciers. Hierna zal, samen met de geselecteerde leverancier, de contouren van de implementatie verder aanscherpt worden en ontstaat beter zicht op de invoeringsdatum voor het systeem van de binnenlandse OB.

Na de realisatie van het nieuwe OB-systeem komen er weer mogelijkheden voor het implementeren van nieuwe wetten en regels die structuurwijzigingen vergen binnen de OB.

Voortgang EU btw e-Commerce

Binnen de keten OB valt ook het programma EU btw e-Commerce. Dit is een initiatief van de Europese Unie (EU) om de btw-regels voor e-commerce binnen de EU te vereenvoudigen en te harmoniseren. Het programma heeft betrekking op online verkoop van goederen en diensten tussen EU-lidstaten. Het streeft ernaar om de administratieve lasten voor bedrijven te verminderen en de btw-heffing transparanter te maken, met name voor kleine ondernemingen die grensoverschrijdend handelen. Op 20 oktober 2023 heb ik uw Kamer geïnformeerd over de voortgang.⁴⁰

Op dit moment is voor het programma EU btw e-Commerce een tijdelijke voorziening in werking, het zogenoemde Noodspoor. Vanaf juni 2024 wordt overgestapt op het Hoofdspoor, een structurele voorziening die meer (geautomatiseerde) ondersteuning biedt en die voldoet aan de Europees voorgeschreven wet- en regelgeving en gestelde eisen aan de ICT-voorzieningen. Na de ingebruikname van het Hoofdspoor wordt er voortdurend met (onderhouds-)releases gewerkt. Zo blijft Nederland in de pas lopen met de vereisten voor het digitale berichtenverkeer en met de andere EU-lidstaten.

In de brief van 20 oktober 2023 heb ik ook geïnformeerd dat, tot de inwerkingtreding van het Hoofdspoor, geen betaalverzuimboetes worden opgelegd aan ondernemers die deelnemen aan de regeling EU btw e-commerce. Naheffingsaanslagen worden wel opgelegd. Redenen voor dit besluit zijn:

1. De vrijwillige regeling EU btw e-Commerce is ontworpen om internationale verkopen op afstand binnen de EU te vergemakkelijken, maar de dienstverlening binnen de verschillende Europese lidstaten zorgt er momenteel voor dat ondernemers het risico lopen om ten onrechte een verzuimboete opgelegd krijgen.
2. Ook andere EU-lidstaten, met uitzondering van Finland, leggen geen betaalverzuimboetes op.
3. Het opleggen van betaalverzuimboetes en het behandelen van bezwaren hiertegen levert een onevenredige werklast op voor de Belastingdienst.

e. Programma Fiscale Meldingen en Informatiestromen

In de vorige stand-van-zakenbrief⁴¹ heb ik u geïnformeerd over het Programma Fiscale Meldingen en Informatiestromen (PFMI). In de afgelopen periode is een Belastingdienstbreed meldingenproces ontworpen voor de zorgvuldige herstart van de behandeling van de geprioriteerde externe meldingen, waarbij de (persoons)gegevensbescherming van burgers en bedrijven gewaarborgd wordt. Het gaat daarbij om meldingen die niet binnenkomen in één van de primaire processen van de Belastingdienst.

Binnen het nieuwe meldingenproces vindt ontvangst, registratie en analyse plaats van de melding. Hierna kan een melding eventueel verder behandeld gaan worden binnen de toezichtsprocessen of

³⁹ Kamerstukken II, 2022/23, 31 066, nr. 1276

⁴⁰ Kamerstukken II, 2022/23, 35 527, nr. 19

⁴¹ Kamerstukken II, 2022/23, 31 066, nr. 1276

kan de melding zo nodig conform wettelijke verplichtingen en daaraan gerelateerde convenanten doorgestuurd worden naar andere overheidspartners. Meldingen die niet relevant blijken te zijn, worden conform de Archiefwet 1995 gearchiveerd.

Stand van zaken herstart informatiestromen

Het programma heeft op 13 november 2023 de twee hoogst geprioriteerde informatiestromen herstart: verdachte transacties vanuit de FIOD-infodesk en de TRACK⁴²-meldingen vanuit het Ministerie van Justitie en Veiligheid. Deze eerste stromen worden gebruikt om het nieuwe proces te beproeven en toetsen, onder andere op het voldoen aan de AVG-waarborgen. Hierin wordt regelmatig afgestemd met de Functionaris Gegevensbescherming.

De gefaseerde aanpak in combinatie met het gebruik van een continue leercirkel, is er op gericht om knelpunten te signaleren, passende maatregelen te verkennen en bij te sturen. Daarnaast maakt deze aanpak het zorgvuldig op- en afschalen mogelijk. De adviezen van de Autoriteit Persoonsgegevens zijn meegenomen in de ontwikkeling van het meldingenproces.

Op de langere termijn zal het meldingenproces verder versterkt worden met een duurzame en robuuste ICT-voorziening. In de volgende stand-van-zakenbrief zal ik uw Kamer informeren over het vervolg en de mogelijkheden om andere informatiestromen te herstarten.

f. Vernietigingsstop fysiek archief

In 2020 is geconstateerd dat een foutieve vernietiging heeft plaatsgevonden van dossiers van de FIOD en de toenmalige directie Toeslagen. Om herhaling te voorkomen is daarop een Belastingdienstbrede vernietigingsstop van het fysieke archief ingevoerd. In het antwoord op Kamervragen⁴³ van het lid Omtzigt over deze zaak is deze vernietigingsstop bevestigd en is toegezegd om met uw Kamer in gesprek te gaan voordat de vernietigingsstop wordt opgeheven. Graag houd ik uw Kamer op de hoogte van de voortgang.

In 2023 heeft de Belastingdienst de ADR een follow-uponderzoek hiernaar laten uitvoeren. De ADR heeft onderzocht in hoeverre de maatregelen uit het ADR-onderzoek Archiefbeheer Belastingdienst (2021) en het Inspectie Overheidsinformatie & Erfgoed onderzoek naar de informatiehuishouding van Toeslagen (2021) zijn opgevolgd bij de fysieke archivering. Het rapport is in november 2023 opgeleverd.⁴⁴ Bevindingen van dit rapport zijn onder andere dat de vernietigingsprocedure in opzet is bijgewerkt, en dat er aandacht moet zijn voor legacy-problematiek: een deel van het archief is in het verleden verkeerd gevormd en mist soms de volledige metadata. Hierdoor moet goed uitgezocht worden welke documenten voor vernietiging in aanmerking komen.

Op basis van deze conclusies is de Belastingdienst van plan de vernietigingsstop op te heffen. De archieven van Dienst Toeslagen zijn geen onderdeel van dit plan. Dit betekent dat enkel voor de Belastingdienst de vernietigingsstop wordt opgeheven. De vernietiging wordt na het opheffen van de vernietigingsstop gefaseerd weer opgestart, met inachtneming van de bevindingen uit het ADR-rapport. De Archiefwet 1995 schrijft immers voor dat archieven, die daarvoor in aanmerking komen, op termijn vernietigd dienen te worden. In eerste instantie zullen archieven waarvan al geruime tijd de (verplichte) vernietigingstermijn verstreken is vernietigd worden. Belangrijke voorwaarde is dat deze archieven geen onderdeel zijn van een parlementaire enquête, een hotspot⁴⁵ of enig ander (rechterlijk) onderzoek. Deze archieven komen niet in aanmerking voor het vernietigingsproces. Besluitvorming voor het opheffen van de vernietigingsstop is in voorbereiding.

g. Compliance Algemene verordening gegevensbescherming (AVG)

Tijdens het commissiedebat van 25 mei 2023 over FSV stelde het lid Omtzigt vragen over de AVG-compliance bij de Belastingdienst. Er is sindsdien een verdere versnelling in het proces doorgevoerd om zo snel mogelijk te voldoen aan de AVG. Om te zorgen voor voldoende kennis en ondersteuning is inmiddels een vaktechnische structuur voor privacy-recht ingericht ter ondersteuning van medewerkers. Daarnaast zijn er datacoördinatoren in alle dienstonderdelen aangesteld die het dienstonderdeel begeleiden en adviseren op het gebied van

⁴² TRACK staat voor Toezicht op Rechtspersonen, Analyse, Controle en Kennisgeving

⁴³ Aanhangsel Handelingen II, 2020/21, nr. 206

⁴⁴ <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2023/11/16/onderzoek-follow-up-archiefbeheer-belastingdienst>

⁴⁵ Een uitleg en overzicht van de hotspots is te vinden op: <https://www.nationaalarchief.nl/archiveren/kennisbank/hotspots-ministerie-van-financien-2014>

gegevensbescherming en privacy in de uitvoering. Datalekken worden tijdig afgehandeld en is er een inhaalslag gemaakt in de afhandeling van AVG-inzageverzoeken. Voor dit laatste is het proces opnieuw ingericht en sturing op tijdige afhandeling aangescherpt.

Naast de implementatie van AVG-instrumenten is het ook van belang dat het bewustzijn van medewerkers op het gebied van gegevensgebruik, informatiebeveiliging en privacy wordt vergroot. Hiervoor zijn bewustwordingsacties uitgevoerd en wordt er veel aandacht besteed aan het trainen van medewerkers in de omgang met (gevoelige) gegevens. Bijvoorbeeld met de zogenaamde (verplicht gestelde) Security Awareness Game. Hierin worden medewerkers bewust gemaakt van de regels op grond van de AVG, BIO en Archiefwet en krijgen zij concrete tips en handvatten om veilig met informatie om te gaan. Regelmatig wordt een nieuwe module aan deze awareness game toegevoegd. Inmiddels heeft 80% van de medewerkers de AVG-gerelateerde modules afgerond.

Een ander belangrijk onderdeel is om het bestaande landschap van alle bedrijfsprocessen te toetsen aan compliance op AVG, BIO en Archiefwet. Het proces bestaat uit een drietal stappen: beschrijven, toetsen en controleren. Zoals gecommuniceerd in de Kamerbrief van augustus 2023 zijn op dit moment alle 791 bedrijfsprocessen geïdentificeerd, zijn de processen beschreven en is inmiddels 28% van de bedrijfsprocessen getoetst.

Voor de toetsing van de bedrijfsprocessen zijn ondersteunende teams beschikbaar gemaakt voor de ketens in het primaire proces met projectleiders, proces- en AVG-specialisten. De planning is om eind 2024 alle toetsingen te hebben afgerond en eventuele hiaten in beeld te hebben. Sommige hiaten zullen administratief zijn en gemakkelijk op te lossen. Andere vragen om beheersmaatregelen. Bij grotere risico's waarvoor de structurele oplossing langer duurt zullen tijdelijke maatregelen worden genomen. Eind 2024 zijn alle hoog risicovolle tekortkomingen met tijdelijke of permanente maatregelen afgedicht. De verwerkingen van persoonsgegevens worden inzichtelijk gemaakt in het verwerkingenregister dat in 2024 wordt gepubliceerd.

h. Compliance Wet politiegegevens (Wpg)

In eerdere brieven, waaronder de vorige stand-van-zakenbrief⁴⁶, heb ik toegezegd uw Kamer nader te informeren over de benodigde stappen om de werkprocessen van buitengewone opsporingsambtenaren (BOA's) in overeenstemming te brengen met de eisen die de Wpg stelt.

Vervolgstappen Wpg-audit BOA's Bureau Economische Handhaving (BEH)

In de vorige stand-van-zakenbrief heb ik aangegeven dat BEH het wettelijk verplichte verbeterrapport heeft opgesteld waarbij opvolging gegeven wordt aan de aanbevelingen van de Auditdienst Rijk (ADR) naar aanleiding van de privacy-audit van december 2022. Ook is een aantal urgente tekortkomingen direct afgedekt met tijdelijke maatregelen. De verdere verbetermaatregelen hebben betrekking op de professionalisering van de processen en de vormgeving van een kwaliteitshandboek. Alle verbetermaatregelen zijn opgepakt en zullen voor 1 september 2024 geëffectueerd zijn. Voor een deel zijn de verbeteringen overigens afhankelijk van een nieuwe ICT-ondersteuning. Het ICT-ontwikkelproces is in volle gang. De nieuwe ICT-ondersteuning zal in 2025 operationeel zijn. In december 2023 is de wettelijk verplichte hercontrole op de ingezette verbetermaatregelen door de ADR uitgevoerd en binnen de door de Autoriteit Persoonsgegevens (AP) verlengde indieningstermijn (dus voor 1 maart 2024) zal een rapport hierover naar de AP worden gestuurd. Daarnaast zal dit rapport ook aan uw Kamer worden aangeboden.

Wpg-audit BOA's binnen MKB, P en GO (excl. BEH)

Buiten het BEH verrichten binnen de Belastingdienst ook andere BOA's werkzaamheden die (deels) onder de Wpg vallen, bij de directies Particulieren, Midden- en Kleinbedrijf en Grote Ondernemingen. De ADR heeft in het voorjaar van 2023 een privacy-audit verricht en op 27 juni 2023 over de uitkomsten hiervan gerapporteerd. De Belastingdienst heeft binnen de wettelijke termijn van drie maanden een verbeterrapport opgeleverd met te implementeren verbetermaatregelen op de diverse auditpunten.

⁴⁶ Kamerstukken II, 2022/23, 31 066, nr. 1276

Op basis van het Verbeterrapport zijn de betrokken directies gestart met het doorvoeren van verbeterpunten. Daarbij is vastgesteld dat de directie Grote Ondernemingen buiten BEH geen BOA-activiteiten verricht die onder de scope van de Wpg vallen.

Na het uitkomen van het auditrapport heeft de Belastingdienst besloten de werkzaamheden van de BOA's per 1 juli 2023 gedeeltelijk en tijdelijk op te schorten, waarover ik u in de vorige stand-van-zakenbrief heb geïnformeerd. Conform planning is na het doorvoeren van verbeteringen de opschorting per 1 oktober 2023 ongedaan gemaakt en kunnen BOA's vanaf die datum waar nodig weer al hun ondersteunende taken bij nieuwe strafrechtelijke onderzoeken oppakken. Het gaat hierbij bijvoorbeeld over (omissie)delicten uit de Algemene wet inzake rijksbelastingen of strafbare feiten zoals valsheid in geschrifte ex artikel 225 Wetboek van Strafrecht.

De ADR is in december 2023 gestart met de wettelijke verplichte hercontrole. Deze richt zich op een tiental auditpunten in relatie tot de hierover opgenomen bevindingen in het rapport van de ADR van juli 2023. De planning is dat de ADR de hercontrole voor eind februari 2024 zal afronden en de bevindingen met daarbij de reactie van de Belastingdienst opneemt in een rapport. Een definitieve versie van dat rapport wordt, als dit tijdig gereed is, voor 1 maart 2024 aan de AP toegestuurd, in lijn met de door de AP verlengde indieningstermijn. Daarnaast zal dit rapport ook aan uw Kamer worden aangeboden.

Wpg-audit FIOD

Ook de bijzondere opsporingsdienst van de Belastingdienst, de FIOD, verwerkt zijn gegevens onder de Wpg. In 2024 zal de ADR de vierjaarlijkse privacy audit Wpg audit bij de FIOD uitvoeren, die zal gaan over de jaren 2020-2023.

i. OESO-studie Tax Administration Series 2023

U ontvangt als bijlage 8 bij deze brief de in het najaar gepubliceerde OESO-studie Tax Administration Series 2023. Op basis van informatie uit de kalenderjaren 2019 t/m 2021 zijn 58 belastingdiensten met elkaar vergeleken. De studie beschrijft internationale trends en ontwikkelingen in de uitvoering van belastingheffing, en wijst daarbij op het belang van digitale transformatie voor de efficiëntie en effectiviteit van de dienstverlening, de compliantie van belastingplichtigen, administratieve lastenverlichting en kostenbeheersing.

De scores van de Belastingdienst in internationaal perspectief zijn vergelijkbaar met voorgaande jaren. Na een forse daling van de netto-opbrengsten in 2020 door de coronapandemie, is in de meeste landen weer een stijging waarneembaar. Opvallend voor de Nederlandse Belastingdienst is de hoge mate van compliantie. Blijvende aandachtspunten zijn het grote aantal medewerkers in het leeftijdscohort 55- 64 jaar (dat overigens ook in andere landen zichtbaar is), en het relatief forse aantal ontvangen bezwaren afgezet tegen het aantal actieve belastingplichtigen Inkomensheffing (IH) en Vennootschapsbelasting (Vpb).

De Belastingdienst heeft contact gelegd met andere landen om ideeën op te doen om de praktijk van bezwaarbehandeling te verbeteren. Met betrekking tot de personeelsopbouw streeft de Belastingdienst naar een personeelsbestand met een leeftijdsverdeling overeenkomstig de arbeidsmarkt. Daarop wordt gestuurd in het strategisch personeelsbeleid.